

İnönü Muharebeleri

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan 30 Ekim 1918 tarihli **Mondros Mütarekesi**'nin 5'inci maddesi ile Türk ordusunun silah ve cephanesine el konulmak, 20'nci maddesi ile de Türk ordusu terhis edilerek ortadan kaldırılmak istenmiştir. İşgal güçlerinin antlaşmaya bu hükümleri koymaktaki amacı, Anadolu'nun işgaline karşı duracak Türk askerî gücünü kırmak ve yok etmektir. Ancak onlar bu amaç ve düşüncesinde yanılmış, Anadolu'da yeniden bir oluşumla, **kuvayimillie** ruhu ile karşılaşmışlardır. Bu mücadele **Mustafa Kemal Paşa** liderliğinde başlayan ve yeni bir devletin kuruluşunu ortaya koyan var olma mücadelesidir. İnönü Muharebeleri, Yunan meclisinin 3 Ocak 1921'de yayımladığı ve Yunan Kralı Konstantin'in ifade ettiği üzere, Yunan ordusunun silah zoruyla **Sevr Antlaşması**'ni kabul ettirmek amacıyla başlattığı işgal hareketine karşı, Türk ordusunun verdiği mücadelenin ve zaferin adıdır.

Türk İstiklal Savaşı'nda yapılan mücadeleler içerisinde İnönü Muharebeleri önemli bir yere sahiptir. 6-11 Ocak 1921 tarihleri arasında gerçekleşen Birinci İnönü Muharebesi ve 26-31 Mart 1921 tarihleri arasında gerçekleşen İkinci İnönü Muharebesi yeni kurulacak devletin oluşturduğu düzenli ordunun kazandığı ilk muharebeler olup, Türk İstiklal Savaşı'nın seyrini değiştiren önemli mücadelelerdir.

İnönü Muharebelerinin gerçekleştiği bölge Marmara Denizi'nin güneyi ve doğusunu kapsamaktadır. Bu bölgede, özellikle İzmit Sancağı, Bursa Vilayeti ve Eskişehir Mutasarrıflığı önemli merkezler olup, Güney'de Bursa-İnegöl-Eskişehir hattı, Kuzey'de Gemlik-İznik-Bilecik-Sakarya hattına kadar uzanmaktadır. Birinci İnönü Muharebesi öncesinde, Batı Cephesi Komutanlığı Albay İsmet Bey'in komutasında; karargâhı Küplü'de bulunan Yenişehir, İnegöl ve Bilecik havalisinden sorumlu olan 24'üncü Tümen, merkezi Yunuslar'da bulunan 11'inci Tümen ve merkezi Gediz'de bulunan 61'inci Tümen'dir.

Bir taraftan işgallere karşı kuvayimillie birlikleri tarafından mücadele verilirken, diğer taraftan Mustafa Kemal Paşa mecliste millî bir orduya sahip olmanın gerektiğini, bunun için de düzenli orduya ihtiyaç duyulduğunu ve yeni askerlerin silah altına alınmasını istiyordu. 22 Haziran 1920 tarihinde Yunan birliklerinin genel taarruzu sonucu Bursa-Uşak hattının işgal edilmesi ile birliklerin tek bir komuta altında toplanması düşünülmüş ve fiilen "Batı Cephesi Komutanlığı" kurulmasına girişilmiştir. Komutanlığına da Orgeneral **Ali Fuat (Cebesoy)** getirilmiş, 12 Temmuz 1920 tarihinde millî ordunun kurulmasına başlanmıştır. Batı Cephesi Komutanlığının kuruluşu, başlangıçta eğitim ve disiplin yönünden zayıf millî kuvvetler arasında da bazı tepkilere yol açmış ve sonuçta **Çerkez Ethem vakası** yaşanmıştır. Çerkez Ethem isyanı bir taraftan Yunan ordusu ile mücadele veren ve bir taraftan da yeniden toparlanmaya çalışan Türk ordusunu zor durumda bırakmış ve zaman kaybettirmiştir. Ancak, TBMM'nin aldığı kararlar çerçevesinde kuvayimillie teşkilatları 15 Aralık 1920 tarihinde çıkarılan bir kanunla lağvedilmiş ve düzenli orduya geçilmiştir. Bakanlar Kurulu 9 Kasım 1920 tarihinde aldığı karar ile Batı Cephesi Komutanlığı batı ve güney olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Cephe Komutanı Ali Fuat Paşa görevden alınmış, yerine ise Albay **İsmet (İnönü)** getirilmiş ve İzmit, Ertuğrul, Eskişehir ve Kütahya bölgeleri de cepheye katılmıştır.

Bu arada 1921 başlarında TBMM Hükümeti'nin yeni kurduğu düzenli ordu gün geçtikçe güçlenmiş ve birlikler sürekli takviye edilmiştir. Türk ordusundaki bu gelişme Yunan istihbarat raporlarında belirtilmiş ve Yunan ordusunda Türklerin karşı bir taarruza geçeceği kaygısı her geçen gün artmıştır. İstanbul'da bulunan Yunan askerî heyetinden, Yunan karargâhına gelen istihbarat raporlarında, Türklerin Aralık 1920'lerin başından beri geniş bir faaliyette buldukları, ordularını güçlendirdikleri ve yakında bir taarruza geçecekleri yönünde bilgiler aktarılmaktadır.

15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in işgali ile başlayan Batı Anadolu'yu işgal sürecinde Yunan kolordusu, 6 Ocak 1921 tarihinde Dimboz mevkiinden İnönü istikametine üç koldan harekete geçmiş ve Bozüyük ve Söğüt'ün güneyi ve İnönü'nün kuzeyinden Eskişehir'e uzanan yolları ele geçirerek 8 Ocak günü Bilecik'i işgal etmiştir. Yunan ordusu 9 Ocak 1921 günü Türk mevziilerine taarruzu devam ettirerek savaşın geniş bir alana yayılmasını sağlamıştır.

9 Ocak 1921 tarihinde Yunan ordusu İnönü mevziilerine kadar ilerlemiştir. Muharebeye katılacak olan 3 Türk tümeninin bazı kuvvetleri aynı gün İnönü mevziilerine yerleşmiş bazı kuvvetler ise bölgeyi hareket halinde kontrol altına almıştır.

9-10 Ocak gecesi Kütahya'dan trenle hareket eden Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey, İnönü istasyonuna gelmiştir. 6 Ocak gününden 9 Ocak gününe kadar yaşanan gelişmeleri Fevzi Paşa TBMM'de yaptığı konuşmada şu şekilde ifade etmiştir. *"Hepinizin bildiği gibi Yunanlar Bursa cephesinde iki istikametten taarruza geçmişlerdi. Biri Yenişehir-Köprühisar-Bilecik istikameti, ikincisi İnegöl-Nazifpaşa-Pazarcık-Taraklı. Köprühisar mevkiinde düşman durdurulmuştu. Öncelikle bu bölgeden uzaklaştırıldı, ancak sonra takviye aldı... Dün Yunan kuvvetleri İnönü civarındaki Türk mevzilerine temas ederek taarruz etti. Bu taarruz durduruldu. Sonra sol tarafımıza taarruz etti, o taarruz da durduruldu. Bugün aynı mevzilerde muharebe devam etmektedir. Türk Kuvvetleri tamamen İnönü'nün kuzeyinde ve doğusunda uzanan sırtlar üzerindedir. Yunanların şimdiye kadar görünen ve doğrudan doğruya muharebeye iştirak eden kuvveti iki fırka kadardır. Bunun gerisinde daha bir Efzun fırkası tahmin edilmektedir..."*

10 Ocak 1921 tarihine kadar Yunan taarruzları hızlanmış ve Türk ordusunun hazırlamış olduğu stratejik savunma taktiği, yoğun Yunan taarruzlarını güçlükle durdurabilmiştir. Bu muharebede 10 Ocak günü iki tarafın kuvvetleri şu şekildedir. Türk kuvvetleri; 24'üncü Tümen, 4'üncü Tümen, 11'inci Tümen ve bunlara bağlı olan alaylar ile birlikte Batı Cephesi emrine verilen Depo Alayları ile toplamda 8500 asker, 5500 tüfek, 47 makineli tüfek ve 28 top olmakla birlikte Yunan kuvvetlerinde ise yaklaşık olarak iki piyade tümeni, bir süvari tugayı ve kolorduya bağlı birliklerden oluşmaktadır. Yunan 3. Kolordusu, İzmir Tümeni, Manisa Tümeni ve Adalar Tümeninden oluşmaktadır ve Bursa yöresinde konuşlanmıştır. Yunan 1. Kolordusu ise Uşak bölgesinde dört tümeden oluşmaktadır. Yunan kuvvetlerinin mevcutları ise 427 subay, 15.816 er ve 12.500 tüfek, 270 makineli tüfek, 120 ağır makineli tüfek ve 72 top olarak tespit edilmiştir. Bu süreçte Yunan kuvvetleri hem sayısal hem de donanım ve silah bakımından üstün durumdadır. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen Yunan kuvvetlerinin 11 Ocak 1921' e kadar yaptığı taarruzlarda sevk ve idarede ve tertiplenmede hatalar yapılmış, diğer taraftan Yunanlar, Türk kuvvetlerinin ne pahasına olursa olsun savaşıacaklarını, savunma hatlarını bırakmayacaklarını anlamışlardır.

Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in, 11 Ocak 1921 tarihli raporunda; 9-10 Ocak tarihlerinde şiddetli geçen muharebelerde düşmanın önemli bir kayba uğradığı ve geri çekilmeye başladığı, düşmanın hareketi hakkında keşif çalışmalarının sürdürüldüğü ve bölgede birliklerin savunma tertibatını devam ettirdiği bildirilmektedir.

Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in 12 Ocak 1921 tarihinde kendisine bağlı tümenlere 13 Ocak 1921 günü için yayınladığı cephe emrinde, tümenlerin yerinde kalmaları, bunun yanında süvari birlikleri tarafından keşif yapılması ve düşmanın taciz edilmesi emredilmiştir.

Genelkurmay Başkanı Vekili Fevzi Paşa tarafından, Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve bütün Vekâletlere gönderilen 11 Ocak 1921 tarihli telgrafta muharebe ile ilgili şu bilgiler verilmiştir. *"6 Ocak 1921'de Yenişehir ve İnegöl istikametinden başlayarak çeşitli şiddet ve aşamalarla İnönü mevzilerimize kadar uzanan düşman taarruzu, 9 ve 10 Ocak 1921'de Savcıbey-Akpınar-Karaağaç genel hattında meydana gelen çok şiddetli ve devamlı meydan muharebesinden sonra birliklerimizin kahramanca karşı koymaları ve müdafaaları karşısında durmuş ve 10-11 Ocak*

1921 gecesi düşman taarruzdan vazgeçerek hızla geri çekilmeye başlamıştır.”

Genelkurmay Başkanı Vekili **Fevzi Paşa**, Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'e 11 Ocak 1921 tarihinde çektiği telgraf ile *“Büyük komutanların şerefli komutası altında tam bir kahramanlıkla harp eden Batı Ordusunun, İnönü Meydan Muharebesi'yle kazanılan son başarılarından dolayı sizi ve Batı Ordusu subay ve erlerini tebrik eder, başarılarının devamını Allah'tan dilerim.”* diyerek tebriklerini iletmıştır.

Yunan kuvvetleri İzmir'in işgalinden sonra ilk defa düzenli Türk birlikleri ile karşı karşıya gelmiş ve yapılan bu muharebe sonucunda geri çekilmiş, bu durum Türk milletinin moral gücünü ve ordusuna olan güvenini perçinlemiştir.

Birinci ve İkinci İnönü Muharebeleri arasındaki geçen süreçte askerî, siyasî, diplomatik birçok gelişme yaşanmıştır. İtilaf Devletleri Birinci İnönü Muharebesi'nden sonra Sevr Antlaşması'nın üzerinde çeşitli değişiklikler yaparak **Londra** da bir konferans düzenlemiştir. TBMM Hükümeti'nin de davet edildiği bu konferansta Sevr masaya yatırılmış ve Türk ve Yunan tarafları arasında yaşanan sorunlar gündeme gelmiştir. Ayrıca bu dönemde TBMM ile Sovyet Rusya arasındaki diplomatik ilişkiler ilerlemiş iki hükümet arasında Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması imzalanmıştır. Sovyet Rusya bu antlaşma ile TBMM Hükümeti'ne maddi desteğin yanında silah ve malzeme desteği vermeyi de kabul etmiştir. İki muharebe arasında cephelerde Türk ve Yunan kuvvetleri arasında çeşitli çatışmalar yaşanmış ve Yunan ordusu, yeni bir taarruz için mevcutlarını genişletmiş ve lojistik desteğini artırmıştır.

İkinci İnönü Muharebesi'nin en önemli siyasi sebebi Sevr'i ya da daha ağır maddeler içeren bir antlaşmayı TBMM Hükümeti'ne kabul ettirmek ve Birinci İnönü Muharebesi'nden sonra kuvvetlenen Türk ordusuna daha fazla fırsat vermeden ortadan kaldırmak, ayrıca Birinci İnönü Muharebesi'nde alınan yenilgiyi kazanılacak bir zaferle gündemden düşürüp kamuoyunu etkilemektir.

Muharebe öncesinde Türk ve Yunan kuvvetlerinin silah ve teçhizat bakımından eşit olmadığı açıkça görülmektedir. Şöyle ki; Yunan kuvvetlerinde; 41550 tüfek, 720 ağır makineli tüfek, 3134 hafif makineli tüfek, 3100 kılıç ve 220 top bulunmaktadır. Türk kuvvetlerinde ise 34175 tüfek, 235 ağır makineli tüfek, 55 hafif makineli tüfek, 3500 kılıç ve 104 top bulunmaktadır.

Yunan Generali Papulas, bu muharebede İnönü mevzilerini iki yandan kuşatarak Türk birliklerini Eskişehir ovasında sıkıştırıp imha etmeyi planlamış ve birliklerini takviye ederek 23 Mart 1921 günü taarruza geçmiştir. Papulas muharebeyi yakından takip etmek amacıyla Bursa'ya gelmiş ve ordusunu iki grup halinde Eskişehir ve Afyon istikametine taarruza geçirmiştir. Yunan ileri harekâtı Birinci İnönü Muharebesi'nde olduğu gibi planlanmış, Bursa bölgesinden ilerleyen kuvvetler Eskişehir'e ulaşmak amacıyla üç koldan İnönü mevziilerine yaklaşmıştır. Yunanistan bu taarruzdan kesin sonuç almak istediğinden Uşak bölgesinden harekete geçen kuvvetler Afyon'u hedef almıştır. Uşak grubu Dumlupınar mevziilerine kadar geldikten sonra Birinci İnönü Muharebesi'nde olduğu gibi durmamış ilerlemeye devam etmiştir. 24 Mart'ta Dumlupınar mevziilerini işgal eden kuvvetler ertesi gün tekrar taarruza geçerek 27 Mart akşamına kadar Afyon bölgesini işgal etmiştir. Eskişehir-Afyon hattını ele geçirmek amacıyla harekâta başlayan Yunanlılar böylece ilk hedeflerini gerçekleştirmiştir.

Bu arada, Mustafa Kemal Paşa, İkinci İnönü Muharebesi'nin başlamasını şu şekilde anlatmaktadır; *“Efendiler, Yunan taarruzu konferans ve sulh hikâyesini bize zaruri olarak terk ettiriyor... Yunan Ordusunun Bursa ve doğusunda önemli bir grubu, Uşak ve doğusunda diğer bir grubu vardı. Bizim de kuvvetlerimiz, Eskişehir'in kuzeybatısında, Dumlupınar'da ve doğusunda olmak üzere iki grup halindeydi... Yunan Ordusunun Bursa ve Uşak grupları, 23 Mart*

1921 günü ileri harekâta geçtiler. İsmet Paşa komutasında bulunan Batı Cephesi birlikleri, arz ettiğim gibi, Eskişehir'in kuzeybatısında yığınak yapmıştı. Karar, savaşı İnönü mevzilerinde kabul etmektir. Ona göre tedbir alınıyor ve hazırlıklar yapılıyordu.”

Yunan kuvvetlerinin Bursa grubu 23 Mart'tan itibaren Türk birlikleriyle muharebe ederek 26 Mart tarihinde İnönü mevzii önlerine gelmiştir. İsmet Paşa İkinci İnönü Muharebesi'ni anılarında şu şekilde aktarmaktadır; “Yunan taarruzu 23 Mart'ta başladı. İnönü mevzilerinde hazırlıklarımız iyi. Kesin muharebeyi burada vereceğiz. Toplayabildiğimiz kuvvetleri dağıtmak ve her yerde zayıf kalmak istemedik. Uşak'tan Afyon'a taarruz eden Yunan kolu. 24 Mart'ta Dumlupınar mevzilerini işgal ettikten sonra, birkaç gün içinde Afyon'a girdi... Eskişehir istikametinde iki koldan ilerleyen Yunan kuvvetleri, cephenin ileri hattındaki birliklerimizle muharebe ederek, 26 Mart'ta İnönü mevzilerine çattılar. İkinci İnönü muharebesi tam bir askerî harekettir. Yunanlılar bu muharebede, bizim iki İnönü muharebesi arasında toplayıp tanzim edebildiğimiz kuvvetten iki üç misli fazla bir kuvvetle harekâta giriştiler. İkinci İnönü Muharebesi çok kanlı olarak dört gün sürmüştür. Birinci İnönü Muharebesine nispetle, bu sefer daha teşkilatlı bir halde bulunuyoruz. İnönü mevzilerinin sağ cenahında Metris- tepe taraflarına İzzettin Bey kumanda ediyor. Sol cenahta Arif Bey tümeni var. Düşman, 27 Mart'ta İnönü mevzilerine yanaştı. 28 Mart'ta şiddetli bir taarruz başladı. 28, 29 ve 30 Mart günleri dehşetli muharebeler oldu...

28 Mart'ta sabahın erken saatlerinde muharebe bütün cephede şiddetlendi. Düşman sağ cenahımıza daha kuvvetli taarruz ediyordu. Bugünkü muharebelerde mevzilerimizin kilit noktası sayılan Metristepe düştü. O gece baskın taarruzları ile Metristepe'yi geri almaya çalıştık. Fakat bu teşebbüs muvaffak olmadı.

Mustafa Kemal Paşa Ankara'dan akşama doğru cephenin vaziyetini ve ne düşündüğümü sormuştu. Kendisine sabahın beri cereyan eden muharebeleri anlattıktan sonra, düşman taarruzunun ertesi gün inkişaf edeceği kanaatinde olduğumu söyledim...

Gece Mustafa Kemal Paşadan bir telgraf aldım. Büyük Millet Meclisi muhafız taburunu cephe emrine girmek üzere yola çıkardıklarını bildiriyordu. Ertesi gün için aşağıdaki cephe emrini verdim:

29 Mart günü Büyük Millet Meclisi Muhafız Taburu ile **Cemil Cahit** Beyin emrindeki alay öğle üzeri ve öğleden sonra cepheye yetiştiler. Bugünkü muharebelerde sol cenahın vaziyeti nezaket kesbetmişti. Ertesi gün sağ cenahta düşmanın ciddi bir faaliyeti olmadı, fakat sol cenah gittikçe tehlikeye giriyordu. Buraya cephenin diğer yerlerinden büyük ölçüde kuvvet toplamaya çalıştım. Bu suretle hem tehlikeyi önlemiş hem de cephenin bu noktasından düşmana mukabil taarruza geçmek için imkân hazırlamış oluyordum. Ben de Metristepe tarafından sol cenaha geçtim. Düşündüğüm mukabil taarruzu yaptım. Düşmanın sağ kanadına yüklenmişim. Burun buruna muharebe ediliyor, düşman diremiyor. Nihayet, İzzettin Bey de sağımızdan mukabil taarruza geçti, düşman cephesini çökertti. Sol cenah karşısındaki düşman da çekilmeye başladı. Muharebeyi kazandık.”

Mustafa Kemal Paşa İkinci İnönü Muharebesi'nin zaferle sonuçlanma haberini aldıktan sonra cephe komutanı İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta kendisini şu sözlerle tebrik etmiştir; “Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebeleri'nde üzerinize yüklendiğiniz görev kadar ağır bir görev yüklenmiş komutanlar pek azdır. Milletimizin İstiklal ve varlığı, dâhice idareniz altında görevlerini şerefle yapan komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalbine ve vatanseverliğine büyük bir güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz. İstilâ altındaki talihsiz topraklarımızla birlikte bütün vatan, bugün en ücra köşelerine kadar zaferinizi kutluyor.

Düşmanın istilâ hırsı, azminizin ve vatanseverliğinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı tarihin şeref abidelerine yazan ve bütün millete size karşı sonsuz bir minnet ve şükran duygusu uyandıran büyük gazâ ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükseliş parıltılarıyla dolu bir geleceğin ufkuna da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim.”

İkinci İnönü Muharebesi stratejik savunma esasları göze alınarak yapılmıştır. Savunma içinde alınan tertiplerde, derinliğe önem verilmiş ve mevziye giren düşmana hemen karşı taarruzlar uygulanarak mevziiden atılması sağlanmıştır. Bu şekilde mevziyi elde tutulmaya çalışılmıştır. Bu Muharebe, Sevr Antlaşması'nı silah zoru ile TBMM Hükümeti'ne kabul ettirmek amacını güden Yunanistan'ın mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır. Yunan ordusu ikinci defa İnönü mevziilerinde bozguna uğramıştır. İkinci İnönü Zaferinden sonra; TBMM Hükümeti varlığını bütün Avrupa devletlerine göstermiş, hem içeride hem dışarıda TBMM Hükümeti'nin nüfuz ve itibarı artmıştır. Millî ordunun bütün imkânsızlıklara rağmen kazandığı bu zafer kendine güveni, sevk ve idareye olan bağlılığı artmıştır. Fransızlar Zonguldak'tan, İtalyanlar ise Güney Anadolu'dan çekilmeye başlamış, Anadolu'daki işgal hareketinin sonuçsuz kalacağını görmeye ve anlamaya başlamışlardır.

Hüsnü ÖZLÜ

KAYNAKÇA

a. Arşiv Belgeleri

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Arşivi, (ATASE) İstiklal Harbi Kataloğu,

Kutu.691, Gömlek.24, Belge.024aa.

İSH., K.691, G.36, B.036a.

İSH., K.914, G.104, B.104ab.

İSH., K.914, G.111, B.111a.

İSH., K.693, G.2, B.002a.

İSH., K.692, G.143, B.143ab.

İSH., K.693, G.6, B.006ab.

İSH., K.696, G.7, B.007ah.

İSH., K.693, G.30, B.030aa.

İSH., K.593, G.70, B.070a.

İSH., K.692, G.61, B.61a.

İSH., K.692, G.61, B.61aa.

İSH., K.692, G.96, B.96ab.

İSH., K.914, G.108, B.108a.

b. Kitap ve Makaleler

Ahmet (Midillili), **Birinci İnönü Muharebesi'nin İç Yüzü**, Ankara 1930.

Apak Rahmi, **İstiklal Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, İstanbul 1942.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (Bugünkü Dille), Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2006.

Özalp Kazım, **Millî Mücadele,1919-1922**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1985.

Özlu Hüsnü, "Harp Raporlarına Göre Birinci İnönü Muharebesi'nin Analizi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C.28, Ankara, 2012.

Sarıhan Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü, TBMM'den Sakarya Savaşı'na, 23 Nisan 1920- 22 Ağustos 1921**, C.III, Ankara 1986.

Selek Sabahattin, **İsmet İnönü, Hatıralar**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985.

Selişik Selahaddin, "Türk İstiklal Harbi'nde Birinci İnönü Muharebesi", **Askerî Mecmua** (Tarih Kısmı), İstanbul 1 Haziran 1933.

Selişik, Selahattin, **Türk İstiklal Savaşı'nda Birinci İnönü Muharebesi**, Genelkurmay Askerî Tarih Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006.

Sofuoğlu Adnan, **Kuvayimilliyeye Döneminde Kuzevbatı Anadolu, (1919-1921)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1944.

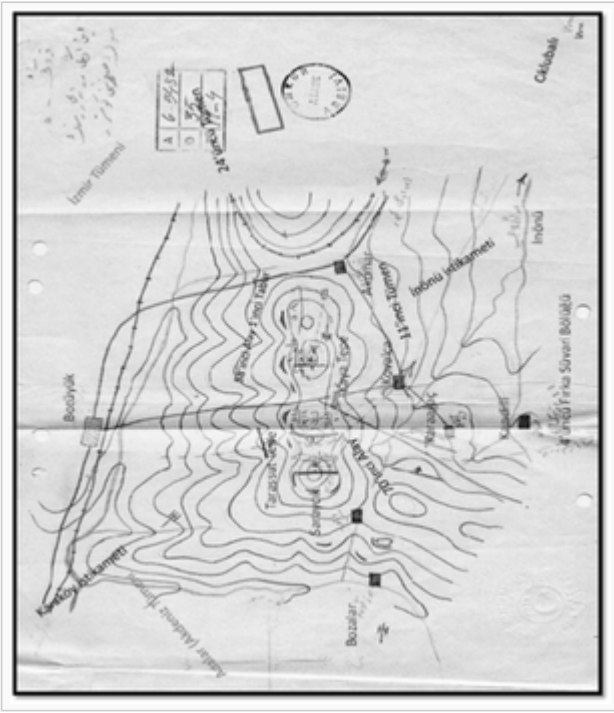
Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayını, C.2, Kısım 3, Ankara 1966.

c. Dergiler

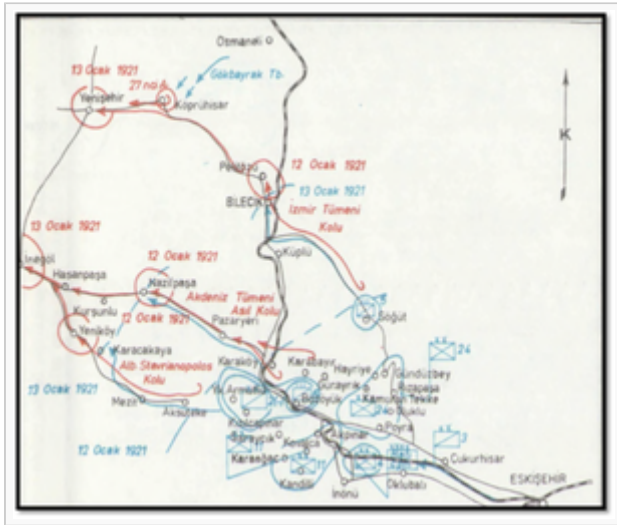
Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, S. 91, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı Yayını, Eylül 1991.

Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, S. 92, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı Yayını, Kasım1991.

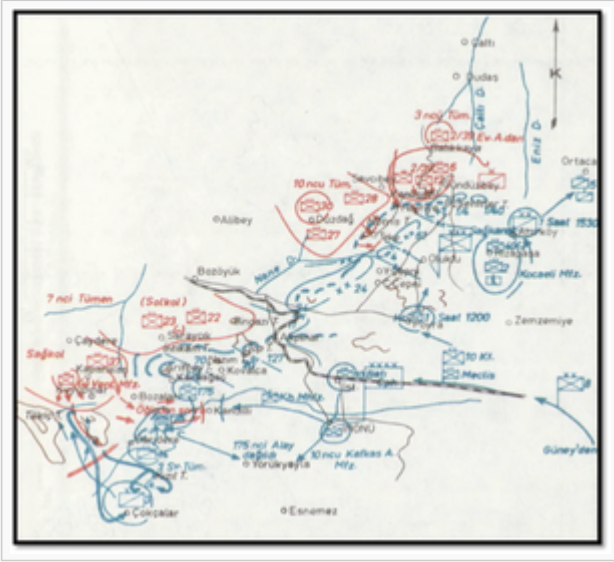
Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, S. 127, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı Yayını, Haziran 2011.

Birinci İnönü Muharebesi'nin Son Durumunu Gösteren Kroki, 11 Ocak 1921

Birinci İnönü Muharebesi Askerî Harekâtı 12-13 Ocak 1921 Kaynak: **Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi**, Cilt 2, Kısım 3, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayını, Ankara 1966.

İkinci İnönü Muharebesi Askerî Harekâtı 29 Mart 1921 Kaynak: **Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi**, Cilt 2, Kısım 3, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayını, Ankara 1966.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/inonu-muharebeleri/?pdf=3583> adresinden erişilmiştir